

DELO

glasilo KPI za slovensko narodno manjšino

T R S T - 25. marca 1988 - Leto XL. - Štev. 6 - Petnajstdnevnik - Quindicinale - Abbon. postale - Gruppo II/70 - 500 lir

Novi odgovori za nove zahteve

Bližajo se deželne volitve. Podoba Furlanije Julijske krajine se je v zadnjem desetletju zelo spremenila; pojavljajo se nove danosti in z njimi tudi novi problemi, ki terjajo od politične družbe bistveno nove odgovore. O tem smo sproščeno kramljali z deželnim tajnikom KPI tovarišem Robertom Viezziem. Viezzija je deželni komite KPI izvolil za tajnika novembra 1984. leta. Svojo politično aktivnost je začel zelo mlad pri Videmski federaciji ZKMI, nato je postal član vsedržavnega tajništva ZKMI. Dalj časa je bil predsednik Svezotne federacije demokratične mladine (FMGD), ki ima svoj stalni sedež v Budimpešti. Preden je nastopil v funkciji deželnega tajnika je bil tajnik komunistične parlamentarne skupine v Evropskem parlamentu. Med drugim je član Centralnega komiteja KPI.

«Tovariš Viezzi, kako ocenjuješ družbene in še posebej gospodarske spremembe, ki so se vršile v minulem desetletju v deželi Furlaniji Julijski krajini?»

KPI je že dalj časa vzela na znanje te spremembe, ki so prvenstveno teritorialnega značaja. Tem teritorialnim spremembam je največ botroval razvoj male in srednje industrije v Furlaniji ter istočasna huda kriza sektorja industrijskih javnih udeležb v tržaški in goriški pokrajini, ki so bile in so še danes nosilni steber ekonomije v Julijski krajini. To je privedlo do dokaj izkrivljenega teritorialnega razvoja, ki je še bolj poglobil obstoječa neskladja, na primer med nižino in nerazvitimi goratimi predeli. V deželi je brezposelnost zelo razširjena, nove tehnologije zelo počasi pronicajo v proizvodni aparat, ker je deželni odbor vsa ta leta podpiral kvantitativni vidik in zanemarjal kvalitativni vidik proizvodnje.

Med prebivalstvom pa so vzniknile nove potrebe. Postal je dovzetno za številne probleme, ki jih je poprej bolj ali manj zanemarjalo. V tem smislu se mi zdi zelo poučna zavest o vprašanju okolja, ki je v naši deželi zelo pereča. Pomislimo samo na geološko nestabilnost tega področja ter na problem odlagališč odpadkov. Nerešena je še cela vrsta drugih vprašanj. Med temi prednjači problem zakonske zaščite slovenske manjšine.

Na političnem prizorišču je v deželi prevladovala petstrankarska koalicija, ki so jo razširili še na Slovensko skupnost. Ta koalicija je tudi v FJK pokazala svojo omejenost, čeprav je bila nedvomno stabilnejša od istočasne družine v Rimu. Tudi tu je doživela številne krize, ki so praktično onemogočile konstruktivno delo Deželnega sveta ter zadovoljive institucionalne reforme Dežele FJK.

«Bližamo se volitvam za obnovo Deželnega sveta. S kakšnim programom se bo KPI predstavila svojim volilcem?»

KPI se zavzema za takšno razvojno politiko, ki bi omogočila ponovno industrializacijo in splošen razvoj dežele. Menimo, da je ponovna industrializacija tržaške in goriške pokrajine pogoj za usklajeni razvoj celotne Furlanije Julijske krajine. Nedvomno je industrija, in še posebej težka industrija z državnim kapitalom, temelj gospodarstva teh dveh pokrajin, da bi pa to vlogo odigrala tudi v bodočnosti, je nujno, da se industrija obnovi in da si ustvari določeni znanstveni, oziroma raziskovalni, temelj. Zavzemamo se za diferencirani razvoj, tako da bo vsako področje moralno razviti tiste proizvodne dejavnosti, ki se najbolje integrirajo s tamkajšnjim okoljem in družbeno zgodovino. Poleg tega zagovarjamo potrebo po integraciji različnih dejavnosti, na primer integraciji med industrijo in raziskovalni mi dejavnostmi, med kmetijstvom in industrijo, med turizmom in kmetijstvom, itd... Potrebujemo torej resne integrirane teritorialne razvojne načrte, ki bi upoštevali vse gospodarske dejavnike. KPI se zavzema za takšno politiko, ki bi upoštevala potrebe okolja. Temelj našega programa sta tudi zahteva po institucionalni reformi dežele ter bitka za državljanske pravice. Alternativa današnji politični situaciji jo mi razumemo kot programsko alternativo, ki naj bi slonela na stvareh, ki jih moramo uresničiti.

«S katerimi strankami bi se povezala KPI, da bi vstopila v Deželni odbor?»

Večkrat smo poudarili, da politična zavezništva morajo sloneti na točno določenih programih. Temu dosledno smo mi pripravljene skleniti zavezništvo z

Roberto Viezzi

vsako stranko, ki pristane na določene točke našega programa. Kljub temu pa smo še vedno mnenja, da moramo iskati nek privilegirani odnos na levi. Ne bomo dovolili pa, da bodo to našo pripravljeno izkoristili za to, da bi potisnili KPI za vekomaj v opozicijo. To sem še posebej poudaril, ker če socialistični tovariši nočejo enotnosti na levi, je KPI dolžna po iskati nove zaveznike, ki bi ji omogočili uresničitev njenih programov. Ta ugotovitev velja za krajevne uprave kot tudi za deželno upravo.

«Kakšen je odnos med KPI in slovensko manjšino v FJK?»

Naša stranka je zmeraj branila stvar slovenske manjšine, ker menimo, da bi priznanje vseh pravic slovenski manjšini, nedvomno obogatelo demokratični utrip v deželi. KPI že dalj časa bije parlamentarno bitko, da bi italijanska država zakonsko uredila položaj slovenske manjšine. V tej zakonodajni dobi smo prvi predstavili zakonski osnutek za globalno zaščito. Upajmo, da bodo isto storile tudi ostale demokratične stranke. Želimo, da bi glede tega vprašanja končno prišlo do sporazuma med demokratičnimi silami; edini pogoj, ki ga postavlja KPI je ta, da mora sporazum zadovoljiti manjšino samo. Neopojmljivo bi bilo, da bi vsilili katerokoli rešitev, s katero se Slovenci nebi strinjali.

Afera

Osebno:

Pred Afero afera. V torek stojim na vhodu SSG. Prijazni uradnik me vljudno povabi, naj odidem. Vračam se domov kot nerodni zamudnik. Vem. V našem gledališču veljajo pravila. In tako je prav.

Uradno:

Pravočasna vrnitev v sredo mi dovoli vstop. Prostor je nov. Okrogel. Pod odrom. Luči kakor v garaži. Neprepletske stene. Tla iz cementa. Na stenah slike in zapisi. Odra ni. Oder je vse. Igralci so oni in mi. Ni meje med igralci in publiko. Začenja se drama. Tema je revolucija. Revolucionarji sodijo revolucionarje. Obtoženci so sodniki in sodniki so obtoženci. Vsi so najprej revolucionarji in potem ljudje. Vsi so nedolžni. Vsi so krivi.

Akustika je dobra. Premikanje igralcev v prostoru učinkovito. Igra glasu odlična. Močan glas. prerakanje. Prehaja v obup. Vsi ideali izginejo. Revolucija je bila življenje. Ko revolucije več ni, ostanejo subjekti sami. Ne morejo zapustiti revolucije. Življenje. Vidijo v vsakem po eno revolucijo. Zamižijo. Verjamejo v eno samo revolucijo. V svojo. Propad človeka. Največji. Negledanje čez sebe.

Bistvo:

Tragika revolucionarjev. Ideologija zraste iz duše. Projecira se na družbo. Martin Kačur.

Revolucionar ima uspeh, ko ideologija zraste iz družbe. Toda to ni več revolucionar. Lutka družbe.

Vrednost drame:

Nastala v sklopu Sodobne triologije. Tri drame nastale kot prikaz svetovne vojne in njenih ozadij.

A ne samo. Visoka drama. Besede redke. Misli globoke. Klasični tekst.

Vilma Purič

8. marec je mimo

Morda je to le vtis, toda zdi se mi, da je letošnji osmi marec bil bogatejši kot v zadnjih letih. Bogatejši ne le po številu manifestacij, srečanj in praznovanj, temveč po vsebini. Ne pomnim namreč, da bi recimo televizija kdaj tako poglobljeno poročala o problemih žensk. Morda se moramo za to «zahvaliti» trem mladeničem, ki so posilili žensko v središču Rima na sam predvečer 8. marca. Ustvarili so novinarsko zanimiv dogodek. In takšnih dogodkov je bilo več, recimo primer očeta, ki je za posiljevanje odplačal svoji hčerki. Dejstvo je, da se je postopek za spremembo kazenskega zakonika premaknil z mrtve točke, na kateri je stal že deset let. In ta zakon, ki kaznuje posilstvo le v slučaju, ko povzroča javni škandal, torej ne dejanje samo, temveč njegove posledice na javno moralnost, je ena od osrednjih bitk ženskega gibanja v zadnjih letih pri nas.

Toda razprava, ki se je odvijala letos, je zadevala tudi druge plati ženskega vprašanja. Vprašanje zastopanosti žen-

ske na višjih ravneh odločanja v političnem, gospodarskem in kulturnem življenju. In ta razprava je bila med drugim tudi precej odkrita, vsaj v naših vrstah. Precejšnje razburjenje je na primer povzročil odstavek, posvečen ženskam, v slavni knjigi o perestrojki, ki jo je napisal Gorbačov. V njem dokazuje, da tudi človek, ki si je zaslužil v vsem svetu izredna priznanja in v kate-rega polaga mednarodno napredno gibanje precejšnje upe, vsega pač ne razume. Gorbačov namreč ugotavlja, da je vzgoja mladih rodov preveč zanemarljena, in do tukaj se strinjamo, toda rešitev vprašanja vidi v tem, da bi ženska morala imeti možnost, da se v večji meri posveti svojemu materinskemu poslanstvu. Kaj pa oče? Strinjamo se, da je današnji tempo življenja marsikaterega otroka okradel družbe matere, toda ga ni morda za stoletja okradel truzbe očeta?

8. marec je mimo, toda razprava se nadaljuje.

tč

Oaza v puščavi

Vzodnokraški rajonski svet zavrača podrobnostni načrt Centra za raziskave

Načrt, na osnovi katerega bodo uredili Center za raziskave pri Padričih in okolico svetlobnega generatorja pri Bazovici, takoj na prvi pogled zgleda kot skica oaze sredi peščene puščave. Znotraj meja centra bo krasen park, sredi parka nevpadljive stanovanjske zgradbe, športna igrišča, bazen, pošta, banka, cerkev, primerna za obrede različnih ver, restavracija in seveda zgradbe za potrebe znanstvenih raziskav. Izven meja pa ostajajo naše kraške vasi s svojimi starimi hišicami, ki jim še vedno ne bomo mogli odpirati novih oken ali dodajati kopalnic. Športna igrišča, ki jih kraško prebivalstvo zahteva že desetletja, prostori za kulturna srečanja in prireditve, metanizacija, greznice, vsega tega ni na načrtih. Vse to ni nujno, nujna so le dela za sinhrotron, tako zelo nujna, da se prebivalstvo in njegovi zastopniki v rajonskem svetu morajo o načrtu izreči v manj kot desetih dneh. In če bi se tudi ne izrekli, bi se tam, kjer o stvari odločajo, dosti ne spremenilo, le mi bi izgubili priložnost, da uradno

zavrnamo takšno postopanje.

In rajonski svet ga je zavrnil z glasovi komunistov in predstavnikov Slovenske skupnosti. Predstavniki Liste za Trst so bili odsotni, tako tudi slovenski socialisti, njegov somišljenik je pa s predstavniki krščanske demokracije in mislovec glasoval za načrt. Tudi naši zastopniki so glasovali proti s težkim srcem, je po zasedanju povedala predsednica Anamarija Kalc. Načrt je namreč lepo zamišljen, v skladu z okoljem, škoda le, da je od njega povsem odrezan in predvsem, da je pri celotni zadevi občina nastopala tako, da je povzročila upravičeno ogorčenje prebivalstva.

Vsilila je vsako odločitev in dosledno zavračala vsak razgovor. Komunisti nismo mogli odstopiti od načelnega naspotovanja tako sprejetim pobudam.

O načrtu bo sedaj razpravljaj občinski svet, ki bo slišal mnenje rajonskega sveta, nato pa odločal. In vemo, da je na občini razmerje sil drugačno kot na vzhodnem Krasu.

Trnje iz našega robidovja

«Igor Tuta, kam greš?», se sliši glas iz nenadoma odprtih vrat radijskega studia, takoj zatem pa se razlega Kekčeva pesem. Saj veste, kaj je to: Kobalov in Verčev «kabaret», ki že 12 tednov zabava naše «slovenozamejstvo» in ruši pokoj raznim Bogumilom, Gigitom, Pirhovcem, urednikom «Katoliškega glasa» in črnooki, črnelasi in (...) Mariji Ferletič.

Res, kam gre Igor Tuta? Tokrat pa vprašanje ni več kabaretsko, temveč politično. Od dobro informiranega dnevnika, kakršnega v zamejstvu še nimamo, bi si pričakovali vsaj kratek razgovor ali izjavo pod naslovom: «Zakaj sem zapustil PSI in postal neodvisem svetovalec» oziroma «Zakaj podpiram Brezigarjevo upravo s KD». Da se razumemo: Tuti in komurkoli drugemu priznavamo pravico, da opravi politične izbire v polni svobodi, tudi brez blagoslova najnovejšega «sponsorja» slovenozamejstva, vsemogočnega in neskončno dobrega, radodarnega in modrega Gianfranca Carboneja (VPS). Vendar si pridržujemo pravico izraziti nekaj pomislekov in tudi določeno zaskrbljenost zaradi protislovnosti potez, ki se nam zdijo nerazumljive. (Oh, kako drži vzklik pesnika, ki je hrepenel, da bi «v krajino našo prinesli luči!»).

Vemo, da se je slovenska komponenta PSI nenadoma zbudila in se organizirala. Skrajni čas, bi rekli. Z zanimanjem smo sledili goriški konferenci slovenskih socialistov in njihovim stališčem, kakor tudi posegom člana direktorije Renzullija, ki je predložil socialistični zakon za globalno zaščito, ter Gianfranca Carboneja VPS, ki ga ni predložil, niti preko svojega senatorskega varovanja v Rimu. (A propo', kdo izmed dveh naj zasede prvo mesto na lestvici VPS, se pravi «velikih prijateljev Slovencev», potem ko je Arnaldo Pittoni odpel svojo pesem?). Vedeli smo, da je Igor Tuta bil eden izmed glavnih, saj je stranko dolgo časa zastopal kar v enotni delegaciji. Čez noč, tebi nič, postane «neodvisen». Brez razlage?

In vendar bi moralo tudi zanj veljati načelo: «sodili jih boste po njihovem delu». To pomeni, da je sedaj edini politični akt pristanek na odbor Bojana Brezigarja v devinsko nabrežinski občini, v katerem, sodelujejo še SSK, «zele- ni» socialdemokrat, Krščanska demokracija. Po naših računih je bila mogoča tudi druga, celo močnejša alternativa s KPI. Taka večina bi bila vsekakor trdnjša in politično enotnejša, če je res, da ostaja v ozadju nabrežinskih homatij predvsem odnos do Slovencev in slovenskega (oziroma slovensko govorečega) župana.

Tržaška PSI se je namreč od vsega začetka zaklela, da bo dala Nabrežini «čisto italijanskega župana» in da bo na ta račun iztržila svoje prvenstvo pri listarskih in nacionalističnih volilcih v Trstu. Novi pokrajinski tajnik PSI je to proglašal javno, skoraj kriče, vpricho uglednih prič iz vrst SSK in KPI ter objektivnih časnikarjev. Pa ji ni uspelo. Raje kot slovenskega socialističnega župana in levičarsko upravo je pristala na sredinsko koalicijo s SSK in KD ter dala SSK župana. To je najbrž prvič, da se socialisti odpovejo županskemu mestu iz golih nacionalističnih predsodkov.

Tedaj so mnogi računali na upornost slovenskega svetovalca Igorja Tute v Nabrežini, vendar svojih groženj ni uresničil, vsaj takoj ne. Minuti je moralo še marsikaj, začenši z volilnim zavezništvom z LpT in izvolitvijo parlamentarcev Camberja in Agnellija. Ob neuresničenih «štafeti» (pa saj so vsi vedeli, da se bo Brezigar nanjo požvižgal in zai-gral vse karte za deželno) se je očitno Tuti uprlo, da je sklepal in odločil. In vendar bi imel tudi drugo pot: čemu ni svoje neodvisnosti poudaril s tem, da bi predlagal Brezigarju in drugim novo (ali če hočete «staro») koalicijo, ki bi v večji meri ustrezala potrebam prebivalstva devinsko-nabrežinske občine. Zavezništvo z demokristjani ni obrodilo bogvekakšnih sadov, pokroviteljstvo Gianfranca Carboneja VPS (se spominjate obljube, da bo nova nabrežinska uprava prejela kup deželnega denarja?) tudi ne. Odprta vprašanja organskega sožitja, harmoničnega urbanističnega razvoja, Sesljskega zaliva, kulturnega doma in tako dalje pa bi narekovala resno programsko soočenje in dogovarjanje tistih sil, ki so vsa povojna leta dajale Devinu in Nabrežini utrip in razvojno smer. Tolikšnega poguma tokrat ni bilo.

Zato (v pričakovanju več «glasnosti») lahko s Kobalom in Verčem ponovimo vprašanje: «Igor Tuta (in Bojan Brezigar), kam gresta?» In naj nam Kekec ne zameri, vendar nas v dobro voljo nista spravila niti tokrat.

* * *

V četrtkovi številki «Primorskega dnevnika» je Stanislav Renko objavil svoj stoprvi zapis. Priznati moramo, da je Renko eden izmed zadnjih čitljivih piscev našega slovenozamejskega lista, zato ga skrbno prebiramo in mu tudi marsikdaj pritrjujemo, saj zna (tudi v visoki starosti) ohraniti redko pokončno držo in jedkost neodvisnega časnikarskega peresa.

Tokrat je Renko ošvrknil znanega odvetnika (B. Berdona), ki skupaj s svetovalcem Parovelom in prof. S. Pahor-

jem vodi znano rubriko «Drugi Trst» na zasebni postaji «radio Opčine». Odvetniku je očital, da je napadel bivšega predsednika SKGZ in njeno linijo, češ da so se odločili za politiko «potuhnjenosti». Renko zatem citira odstavke iz odobrenega Racetovega poročila, v katerih je jasno razvidna linija čimvečje aktivnosti in borbenosti, kakršno predlaga Race celotni manjšinski skupnosti. Ne glede na morebitne težave pri uresničevanju te linije, ki so skupni domala vsem Slovincem, se povsem strinjamo z Renkom, da vnaša določena od-daja radia Opčine nov «stil» v zamejski politični polemiki, kakršnega nismo navajeni. Vprašati se tudi moramo, ali je napadanje vsevprek (na levo in desno, kamor pade) in povečevanje lastnih vrlin in mnenj res edini način mobilizacije naših ljudi. Ali pa smo priča (kot se šušlja) novi volilni pustolovščini skupine, ki sicer agitira za «drugi Trst», v resnici pa lovi glasove samo (ali skoraj izključno) med Slovenci in še to naprednimi? Kajti zdi se nam, da je sicer domišljjski Parovel že priznal svoj poraz med italijansko večino meščanov, kjer bi lahko oral ledino, pa je ni zmož, ko se je «preselil» na Opčine, odet tudi v časopisno slavo Don Kihotsa v občinskem svetu, ki naj bi zasenčil vztrajno, dolgoletno dosledno delovanje komunistične partije in njenih ljudi. Svoj čas smo že zapisali, da predstavljajo «drugi Trst» (in to že 40 let in več) tudi ljudje kot Monfalcon, Calabria, Sema, Apih, Fogar, Pesante, Miglia. So pozabili na vse te zastave delavskega, protifašističnega in demokratičnega gibanja za sožitje in prijateljstvo med Italijo in Jugoslavijo? In vendar se je v določeni trenutki zdelo, da je znana trojica (skorajšnja kandidatna lista?) dobila monopol nad določeno tematiko. Komu je koristilo?

In vendar bi se morali kaj naučiti tudi v sv. Pismu. Se spominjate prilike o izgubljenem sinu? Ko se je izgubljeni sin vrnil, je oče zaklal najdebelejšega vola, iz kleti prinesel staro vino in priredil veliko slavje na čast mlajšega izgubljenega sinu. Pa je pristopil k njemu starejši, zvesti sin in vprašal očeta, čemu to izgubljenem sinu, medtem ko se zvestoba ne plačuje...

No, oče je odgovoril s primerom o dobrem pastirju, ki gra iskat izgubljeno. Ni pa rekel, da je treba pri iskanju in reševanju izgubljene ovčice pogubiti in pustiti, da se ubije v prepadu cela čreda. Kajti v tem primeru bi tudi pastir umrl od lakote in revščine: ostalo bi mu zadoščenje, da je rešil izgubljeno ovco, vendar bi z njo ne vedel kaj početi: zaradi pomorjenega tropa ovac bi ostal brez mleka, volne in mesa, brez denarja in bodočnosti.

Kdor hoče razumeti, naj razume.

Vladna kriza: svoji k svojim ob jasnih programskih izbirah

Potrebna je enotnost vseh naprednih sil, ki so prisotne v levici, v katoliških vrstah in med novimi gibanji — Zmešnjava zaradi oblastiželjnosti je največja nevarnost za demokracijo

Vladna kriza. Že spet?! Kako vse to zveni ironično, skoraj pustno šaljivo. Italija je pač Italija, kjer se vrstijo vladne krize in škandali, narod pa se huduje nad strankami vsevprek, potem pa na volitvah izraža svojo podporo prav vladnim strankam, katere je ves čas do volitev preklinjal na ves glas ali modroval o tem, da ne zaslužijo zaupanja.

In tako, vlada kriza. Pa se sploh kdo sprašuje, kakšna bo nova vladna? Ali pa bo kar obveljala ljudska modrost starega pijanca, ki se ga spominjan, kako je pred televizorjem mrmral, da «se menja nočna posoda, drek pa je vedno isti».

Jaz sem prepričan, da prave rešitve vladne krize ne bo, dokler se ne bo spremenilo nekaj globokega v samem sistemu. Pri tem pa ne mislim samo na «pravila igre», ki so zapisana v ustavi in zakonih republike, pač pa na vogelni kamen italijanskega političnega ravnovesja, ki se je vsa povojna leta glasil nekako tako-le: komunisti ne smejo vladati, ker so nevarni, zato pa so demokristjani obsojeni na večno vladanje, kvečjemu si lahko privoščijo spremembo zaveznikov in sopotnikov. Tako so se vse vladne večine sukale okoli ene same osi - krščanske demokracije, ki je v svojlo orbito več ali manj stalno prejemale svoje satelite, liberalce, socialne demokrate, republikance in, zadnje čase, socialiste.

V teh pogojih «blokiranje demokracije», ki je slonela na tej «conventio ad excludendum», je imela KPI fiksirano vlogo večne opozicije, ki lahko nadzoruje vlado in ji vsiljuje določene korektive, toda nič več od tega. Da bi KPI okoli sebe zbrala določeno število zaveznikov in v imenu drugačnega vladnega programa oblikovala alternativo, nato pa zamenjala staro vlado z novo, nikomur niti na misel ni padlo, češ da je to blokirska pogojenost Italije zaradi njene pripadnosti zapadnemu zavezništvu. Po domače povedano: Amerika ne pusti. To so nekateri razlagali na bolj diplomatski način, iz ameriške strani pa so opozorila bila zelo groba in jasna. Praviijo, da jim Aldo Moro pred desetimi leti ni prisluhnil, pa si je zamišljal prehodno fazo «narodne solidarnosti», ki naj bi legitimirala tudi KPI, nato pa dopustila zdravo demokratično izmeničnost. Iz te moke ni bilo kruha, kot se

bralci spominjajo, tudi zato, ker je Mora doletela kruta usoda žrtve terorizma. Funkcijo garanta, da KPI ne bo nikoli več prišla do praga oblasti, je tedaj prevzel Craxi, čeprav je moral iz volilnih razlogov kolebati in občasno igrati tudi na leve strune. Najlepše je vse povedal njegov sodelavec Acquaviva v intervjuju za španski dnevnik «El Pais»: do leta 1990 naj bi PSI uresničila z demokrščansko pomočjo zrušenje glasov KPI, njen razkroj in politični konec, nato pa bi se izmeničnost odvijala med socialisti in demokristjani...

Seveda, pravimo, računni brez krčmarja. In vendar moramo voditi račune tudi s tem javno izpovedanim ciljem in razumeti, zakaj se občasno pojavljajo divje antikomunistične kampanje, kot je bila tista o Togliattijevih zločinih in stalinizmu. Spomniti je bilo treba italijanske volilce na ideološke predsodke petdesetih let, da bi v imenu svetovnonazorskih opredelitev (se spomnite antagonizma med «svobodnim svetom» in «komunističnim suženjstvom») preprečili drugačno pragmatično razvrstitev izbir.

Mi pa smo prepričani, da vse to vodi Italijo v politično propast, degeneracijo vseh moralnih in političnih načel, kar najbolj prihaja do izraza preko raznih škandalov. Politika kot korupcija je pač posledica dejstva, da se politiki boje sa-

mo ene kazni: da jih volilci naženejo v opozicijo in odvzamejo oblast. V trenutku, ko so voditelji strank razumeli, da jim «sistem» zagotavlja nemoteno vladanje, vladnih se tudi najhujši škandali s korupcijami končujejo z nedolžno zamenjavo političnega tajnika, kar zelo spominja na latinskoameriške diktature, ko šefa vojaške hunte zrušijo njegovi pajdaši takrat, ko je dovolj obogetel in mora priti vrsta na druge, ki imajo prazne žepe.

Ponavljamo, torej, da je glavna sistemska sprememba prav v zamenjavi vlad in vladnih večin. Potrebno je, da v zavest italijanskega volilca prodre spoznanje, da se italijanska politična srenja deli na «napredne» in «konzervativne» sile, ki so prisotne tako na levici kot na katoliški sredini. Ni naključje, da je KD sama zmes naprednih, konzervativnih in celo reakcionarnih struj in da so tudi v socialističnih in socialdemokratskih vrstah prisotne progresivne in nazadnjaške težnje. Sprostitev te dialektike je možna samo ob jasnih programskih izbirah, ne pa ob ideoloških dilemah. Razprava o Proudhonu ali Leninu, Lazzatiju ali Sturzu ne vodi nikamor, oziroma je le odsev resnične razprave o naprednih in nazadnjaških rešitvah.

Tako se KPI zavzema za novo programsko soočenje, iz katerega naj pri-

Vodstvo Zveze slovenskih izseljencev pri senatorju Stojanu Spetiču

Senator Stojan Spetič je v Trstu sprejel vodstvo zveze slovenskih izseljencev Furlanije Jul. krajine. V daljšem pogovoru jih je seznanil s pripravami na drugo vsedrjavno konferenco o problemih izseljeništvu, ki bo konec leta v Rimu in o nizu celinskih ter področnih konferenc, za katere pripravlja podroben načrt posebni organizacijski odbor na sedežu CNEL v Rimu. Senator Spetič je član tega odbora in se je prve dni v tednu mudil na njegovem prvem zasedanju. Tu so, med drugim, obravnavali kriteije imenovanja delegatov na tej pomembni in odzivni konferenci. V svojem posegu je slovenski predstavnik opozoril na nujnost, da se v okviru celinskih in vsedrjavne konference v Rimu zagotovi ustrezna pozornost in torej tudi zastopstvo specifičnim stvarnostim, kot so prav izseljeniške organizacije narodnih manjšin.

Predsednik in člani vodstva Zveze slovenskih izseljencev so se nato dogovorili o nujnosti najtesnejšega in trajnega sodelovanja ves čas priprav vsedrjavne konference o izseljeništvu, ki naj začrta osnovne smernice pristopa italijanske države do problema zdomskega dela s posebnim ozirom na skorajšnjo sprostitev evropskega tržišča in novo vlogo, ki jo lahko opravljajo zdomci v okviru čedalje bogatejših tokov mednarodnega sodelovanja.

de do izraza, katere sile se zavzemajo za spremembo italijanske družbene stvarnosti, premostitev gospodarskih težav (predvsem brezposelnosti, ki je dosegla 3 milijone!) in nujne reforme družbenih storitev. V tem okviru dopuščamo tudi določene sistemske spremembe, ki pa morajo ostati v duhu ustave in voditi k moralizaciji javnega življenja. Craxi pravi, da je glavna reforma ukinitve tajnega glasovanja, mi pa mislimo, da je glavna reforma prisotna že v znani božji zapovedi «ne kradi», kar bi moralo še posebej veljati za mogotce na oblasti.

Vladna kriza se je pravzaprav začela s programsko klofuto, ki se s časom utegne spremeniti v politično-taktično prevaro. Gorieva vlada je ob navideznem nasprotovanju socialističnih ministrov sprejela sklep, naj se dokonča atomska elektrarna v Montalto di Castro, kar pa je v nasprotju z jesenskimi referendumi... Nedavni socialistični programski dokument zadevo pušča nekako «ad acta», kar daje misliti, da je Goria pravzaprav naredil dosedanji vladni koaliciji zadnjo uslugo, saj je šel zanjo po kostanj v žerjavico, v brk volilcem in tistim, ki so v imenu referendumu lani pomladi zrušili vlado in povzročili razpust parlamenta ter nove volitve.

Kljub temu pa smo dali pozitivno oceno socialističnega programa, ki ga je Craxi orisal javnosti v teh dneh. V tolikšni meri, da je naš podtajnik Occhetto vprašal socialiste, čemu ob takem programu ne predlagajo koalicije s komunisti ali vstopa komunistov v vlado.

De Miti vsekakor trda prede, saj ve, da mora oživeti vladno večino, ki je sloanela na protislovanih programih in goli sli po oblasti zaradi oblasti same. V pogojih velikih gospodarskih in tehnoloških sprememb, ko se kapital pripravlja na evropske spopade konca desetletja, vsi narodi pa na posledice razoroženega procesa, se torej Italiji obeta spet neužitna godlja, destabilizirana vlada brez pravega programa, v kateri se bodo nadaljevali spori med naprednimi in nazadnjaškimi komponentami, vse pod geslom: glavno je, da ni komunistov zraven. Ker bi zmešali štrene in začeli zares spreminjati razmere.

O tem se spleča razmišljati, posebno sedaj, pred krajevnimi in deželnimi volitvami. Potrebna so nam nova ravnovesja in ta je mogoče ustvariti le s sodelovanjem velikih levih sil. Krilatica «zelenih» ali radikalov se je celo socializmom zdela odvečna, zato so ji prav z

Gorievo atomsko klofuto, nato pa s tim pristankom na sprevečanje referendumov, odvzeli vsako upanje, da bi postali šesto in sedmo kolo vladne večine, ki bi jih kot rezervne lahko uporabili v primeru, da bi se socialdemokratska zračnica pod pritiskom razpočila ali da bi katera izmed manjših sredinskih strank po poti izhiralala zaradi dotrajanosti.

In vendar je tudi ta odrinjenost «zelenih» ali evropskih federalistov nov dokaz, da lahko prihaja do izraza pluralizem interesov in političnih silnic samo v okviru naprednega programskega zaveznitva.

Kdor je ekologijo zamenjal z oblastiželjnostjo, se tega sedaj še kako zaveda.

Do velike noči in še po praznikih bomo veliko slišali o tej vladni krizi, vendar moramo vedeti, da resnična kriza ne bo rešena, dokler ne bo tudi v Italiji obveljalo pravilo: «svoji k svojim», vse progresivne sile okoli svojih programskih izbir, vse nazadnjaške in konzervativne sile okoli svojih smernic. Zmešnjava med enimi in drugimi samo škoduje, v bistvu ubija demokratični sistem.

st.s.

Zgodovinsko kulturna dediščina srednje Evrope in razvojne možnosti odnosov med vzhodom in zahodom v novem obdobju sodelovanja na naši celini

Ko sem razmišljal, kaj naj bi uvodoma spregovoril na tem pomembnem srečanju, ki skuša hkrati pogledati v preteklost in bodočnost tako imenovane Srednje Evrope, sem se odločil, da spregovorim o dvoje po mojem pomembnih stvari.

Prvo kaj sploh je «Srednja Evropa», kaj je bistvo in vsebina tega pojma? In hkrati se mi zdi vredno opozoriti, kaj Srednja Evropa ni. In drugo, ali vizija in razmišljanja o Srednji Evropi sploh imajo bodočnost — in kakšno bodočnost — v svetu, ki ga kot je videti, obvladuje procesi gospodarskih integracij, unificirajoče tehnologije in prav tako vse bolj uniformiran način življenja in vrednot.

Kaj nam pravzaprav pomeni, še posebej tudi Slovencemjsi Srednja Evropa? Rekel bi, da je to še najbolj neka globoka in trajna duhovna povezanost s tistim delom sveta, ki smo mu pripadali skozi stoletja. Duhovno, če hočete civilizacijsko usodo tega sveta, smo tudi Slovenci delili vso svojo zgodovino. Ta del Evrope, tisti ki ga imamo v mislih, «Srednja Evropa» nikakor ni le

geografski pojem in še manj je to politični pojem. Je to torej, in takšno «Srednjo Evropo» doživljamo tudi Slovenci, nekaj kar eksistira predvsem v sferi duhovnega, v sferi kulture. Je to skozi zgodovino porojena in utrjena intimna vez narodov v tem prostoru do tistega sveta, čigar del smo bili in smo še vedno. V sodobni politični optiki to marsikoga moti, moti sintagma da so n.pr. Čehi del «zahoda», del Mitteleurope, pa civilizacijsko to brez dvoma so! Moti tudi marsikdaj da Slovenci sebe doživljajo kot del «Srednje Evrope», torej Evrope, kar dejansko skozi dolga stoletja so. Moti včasih celo, da so Avstrijci prej «Mitteleuropa» kot pa del nemštva in morda tudi moti, da je tudi Trst v svojem jedru vendarle nekaj srednjeevropskega, nekaj tistega, iz česar je sploh nastal in kar ga je oblikovalo.

Geografsko seveda sega Evropa od Atlantika do Urala. Duhovno — in to je ko razpravljamo o «Srednji Evropi» in odnosu npr. Slovencev do evropejstva najpomembnejše — pa Evropa čvrsto in v polni meri sega le do tja, do

kjer je skozi dolga stoletja, recimo od časov delitve rimskega cesarstva na njegov zahodni in vzhodni del, segal kontinuiran in izrazit vpliv evropskega duha, «Zahoda».

Naj mimogrede dodam, da ta usodna črta ločnica od rimskih časov seka tudi Jugoslavijo.

Ta, poenostavljeno rečeno zahodni civilizacijski vpliv, ki ga označujejo veliki duhovni tokovi spočeti v evropskem prostoru in v obdobju velikega vzpona Evrope, od renesanse in humanizma, do velikih duhovnih snovanj našega časa, je izoblikoval «Srednjo Evropo». Izoblikoval je tisti duhovni krog, čigar del smo tudi Slovenci. In kot so Čehi, Avstrijci, Madžari, Poljaki, kot je Trst in drugi, smo tudi Slovenci kot del «Srednje Evrope» dali svoj prispevek vzponu evropskega duha. Soustvarjali smo «Srednjo Evropo» in s tem Evropo, če hočete, z Galusom in Trubarjem, z Jurijem Vego, Resljem in Jožefom Stefanom, s Prešernom in Plečnikom. Gotovo ni bila — to se mi zdi pomembno poudariti — «Srednja Evropa» in Slovenci kot njen del, le prejemnik duhov-

nih blagodati evropejstva, bila je njegov pomemben soustvarjalec. Še posebej ob koncu prejšnjega in v začetku našega stoletja pa je srednjeevropski prostor bil prav izjemno vplivno, morda celo najmočnejše duhovno, vsekakor pa kulturno središče Evrope. Prostor, opredeljen s kulturnimi centri kot so bili Varšava, Krakow, Praga, Dunaj, Budimpešta in navsezadnje Ljubljana, Zagreb in Trst in številni drugi, nikoli v obdobjih, ki jih označuje evropski vzpon, ni bil le obrobje Evrope. Bili so ti prostori v evropejstvo čvrsto vpeti in njihovi ljudje soustvarjalci Evrope.

Ta duhovni prostor «Srednje Evrope» in narodi živeči v njem so imeli — tudi to je zgodovinsko dejstvo — skozi dolga stoletja le malo skupnega s svetom vzhodno pa tudi južno od njih. Ruska despotija tudi po koncu tatarske nadoblasti, tudi po Petru Velikem, in Otomanski Balkan sta bila «Srednji Evro-

pi» duhovno oddaljena in v bistvu tuj svet, ne glede na jezikovne in etnične sorodnosti. V povedanem ni nič omalovažujočega, so to le preprosta dejstva zgodovine.

«Srednja Evropa» torej nikakor ni le pojem v sferi geografije. «Srednja Evropa» živi predvsem v sferi duha. Je sicer kot duhovna kategorija težje opredeljiva, kot je morda opredeliti geografske meje Srednje Evrope, saj je v duhovnem pogledu celo Litavce in še koga moč šteti v srednjeevropski duhovni krog. Tudi Slovenci geografsko prej sodimo na evropski jugovzhod ali na Balkan, duhovno in civilizacijsko smo bili in smo del «Srednje Evrope».

Seveda si velja zastaviti vprašanje, katere svojstvene vsebine opredeljujejo «Srednjo Evropo»? Tvegal bi vsaj nekaj opredelitev te vsebine.

Srednja Evropa je območje, kjer so se izoblikovali narodi predvsem skozi

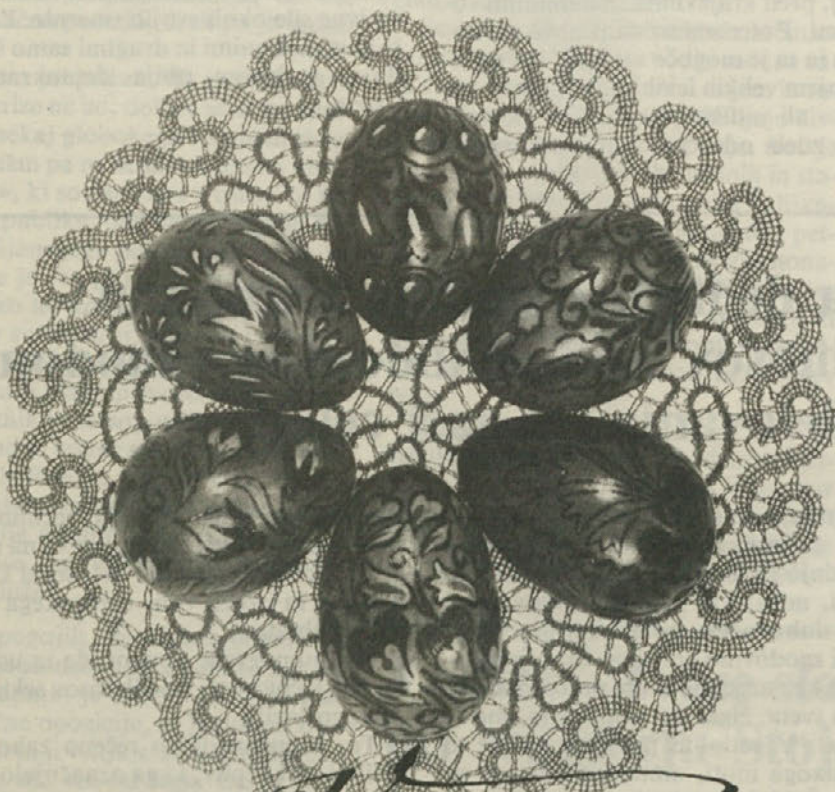
razvoj lastne kulture in jezikovne identitete četudi v duhovno in civilizacijsko v vsekakor enovitem prostoru. Skoraj brez izjeme so to narodi, katerih identiteta je bila dejansko ogrožena, ohranili pa so jo prav s pomočjo razvoja lastne kulture. Ni presenetljivo zato, da je to prostor — od Poljske do Slovenije — kjer je «kulturno» imelo prav izjemno vlogo v narodnem oz. narodno obrambnem življenju. Za dokazi ni potrebno posegati v prejšnje stoletje. Vloga kulture in kulturnikov v poljskih vstajah, v praški pomladi, na Madžarskem 1. 1956 in navsezadnje tudi v sedanjih dogajanjih na slovenskem je dovolj zgovorna.

Hkrati pa se «Srednja Evropa», kljub čvrsti duhovni povezanosti in kljub dolgoletni povezanosti v avstrijsko oz. avstro-ogrsko cesarstvo, ni izoblikovala v politično entiteto in ne v gospodarsko celoto. Narobe, habsburško cesarstvo je razpadlo prav pod udarci spopadov za ohranitev kulturnih, jezikovnih in narodnih posebnosti, identitet v tem prostoru, izpostavljenih agresivni ekspanziji nemštva in mesijanstvu Rusije. Sicer čvrsta duhovna skupnost «Srednje Evrope» ni bila zadosten temelj za to, da bi Srednja Evropa prerasla tudi v politično in gospodarsko entiteto. Še toliko manj to more biti danes ali jutri.

Sen Palackega izpred dobrih 100 let, da naj bi srednja Evropa bila družina enakopravnih narodov, ki bi se varni znotraj močne združene države med seboj spoštovali in negovali svojo samobitnost, se ni uresničil. Upoštevanje razvojno logiko zgodovine se tudi ni mogel, kljub duhovni povezanosti Srednje Evrope. Popolen nesmisel in utopija, grobo zanikanje same zgodovine, bi bilo kakršnokoli snovanje političnega koncepta «Srednje Evrope» in prav tako snovanje kake posebne srednjeevropske ekonomske integracije.

Res je, kar je zapisal Milan Kundera: srednja Evropa ni država, je kultura in usoda. Sam bi dodal, «Srednja Evropa» kljub temu da je «kultura in usoda», ne more postati država tudi v bodočnosti ne. Vsaj ne v tistih časovnih razsežnostih, ki morejo biti predmet naše sedanje presoje. Težnje po lastni kulturi, jezikovni in narodni samobitnosti, so preprečile nastanek srednjeevropske državne tvorbe, pri čemer smo Slovenci oporo lastni samobitnosti pred genocidno pretnjo germanizacije in italijanizacije našli izven kroga «Srednje Evrope», na Balkanu.

Nič novega ne povem, če rečem, da je prav «Srednji Evropi» lastna — kot odraz boja za ohranitev samobitnosti narodov — svojstvena narodnostna občutljivost. Narodi v tem prostoru, tudi Slovenci, so bili dejansko ogroženi. Dejansko je bil ogrožen njihov obstoj in njihova samobitnost. Občutljivo reagi-

*Veselo
veliko noč
vam želijo*

KMEČKA BANKA - GORICA
KMEČKO DELAVSKA POSOJILNICA V SOVODNJAH
KMEČKO OBRTNA HRANILNICA V DOBERDOBU
HRANILNICA IN POSOJILNICA NA OPČINAH
KMEČKA IN OBRTNA HRANILNICA IN POSOJILNICA - NABREŽINA
TRŽAŠKA KREDITNA BANKA d.d. - TRST

ranje na stvarne ali umišljene pretnje je še vedno značilnost srednjeevropskega prostora, je njegova zgodovinska izkušnja in hkrati brani težnjam po spremembah njegovih državno-pravnih okvirov.

Tudi druga pomembna in občeznana mednarodna politična dejstva izključujejo realnost vsakršnega razmišljanja o politizaciji koncepta «Srednje Evrope». Predvsem so to obstoj suverenih držav v tem prostoru, njihova vpetost v izven srednjeevropske blokove in ekonomske grupacije in ideološke skupnosti ter ravnotežje sil kakršno je v Evropi bilo vzpostavljeno po letu 1945 in je nazadnje sankcionirano s helsinško sklepno listino.

Četudi se na tej točki razmišljanj soočamo že z vprašanji bodočnosti in razvojnih možnosti «Srednje Evrope», je vendarle pomembno izpostaviti še nekaj sestavin njenega duhovnega bistva. Mednje sodi, to je značilno tudi za Slovence, vnaprejšnja nagnjenost, odprtost za vplive «zahodnega» civilizacijskega kroga. Poudarjam «civilizacijske» in nikakor ne mislim na prvenstveno ideološke zahodne vplive, četudi ne moremo prezreti njihove medsebojne prepletenosti. Povedano se dandanašnji pri Slovencih izraža kot vse glasnejša zahteva po čvrstejši vpetosti Jugoslavije v «Evropo» in tudi v konkretnih idejah o vključitvi v Evropski svet.

Srednjeevropski in evropski zavesti in duhovni tradiciji sploh — in kar jo ločuje od pravega evropskega «vzhoda» in orienta — je močno tuja despotskat oblast. Duhovni tradiciji sveta, katerega del smo Slovenci, je lastno oporekanje oblasti, tuja mu je nedotakljivost in nespornost oblasti. Živa pa je težnja, od husitskih in reformacijskih časov, po odporu zoper zlorabe oblasti, zoper njen monopol. In lastno je «srednjeevropske» kot «Evropi» sploh, spoštovanje osebnosti človeka, njegovih temeljnih pravic in svoboščin. Prav to so tista območja «srednjeevropskega duha», kjer je v socialističnih deželah srednje Evrope zadelo na presenetljivo trd in vztrajen odpor tisto, kar v najširšem smislu moremo imenovati kolektivizacijo in boljše civilizacijo.

Srednja Evropa je svet različnosti. Prav lastno je temu prostoru ohranjanje različnosti in raznovrstnosti. To je nekaj, kar je tuje velikim in izenačujočim prostorom in mentalitetam pravega evropskega «vzhoda», Rusije, ki je na tem, da asimilira, unificira celo tako številčen narod, kot so Ukrajinci. Tuja pa je ta težnja po pestrosti tudi pravemu evropskemu «zahodu», ki od Italije do Britanije in zlasti Amerike le stežka najde razumevanje za jezikovne kulturne in narodnostne posebnosti. Naj dodam, da celo v Jugoslaviji na mnoge moteče deluje npr. slovenski odpor unificiranju in poenotenju.

Še bi mogli iskati vsebine «srednjeevropske» duhovne identitete, identitete, ki je v svoji civilizacijski osnovi, kot sem že dejal, izrazilo evropska, «zahodna», četudi je v številnih pogledih svojstvena.

Ozrem naj se prav na kratko še v bodočnost. Rekel sem že, da ne vidim ne možnosti in ne stvarnih teženj po političnem ali gospodarskem uokvirjanju srednje Evrope. Zastavlja pa se vprašanje, kako ohraniti in celo razvijati njene duhovne prvine, kako ohranjevati torej ta prostor kot območje, bogato z istim duhom, isto tradicijo, skupno zgodovino in spomini, istimi ali vsaj močno podobnimi problemi in konflikti. Smo pred umiranjem «Srednje Evrope», smo pred izginotjem tega kulturnega, duhovnega prostora, ko je po letu 1914 ta prostor gospodarsko, še posebej pa politično razpadel in ko je potem, ko je padla železna zavesa, bil tudi duhovno razcepljen, okrnjen. Ko je bila s totalitarizmom ogrožena njegova evropejskost?

Ali je možna revitalizacija «Srednje Evrope»? Sodil bi, brez da to zaradi omejenega časa obširneje argumentiram, da prav sedanji razvoj v odnosih med Vzhodom in Zahodom odpira možnosti za obnovo «Srednje Evrope», za obnovo njene duhovne identitete in kulturne vloge. Ne le da bo sproščanje v odnosih med blokoma — pri čemer verjamem v dolgoročnost te otoplitve, saj je na obeh straneh, v Sovjetski zvezi pa še posebej, to postalo zgodovinska nuja — omogočilo obnovitev živih gospodarskih, predvsem pa kulturnih in medčloveških stikov lastnih in preteklosti prav srednji Evropi. Proces demokratizacije znotraj socialističnih dežel bodo zanesljivo povzročili, če je demokratizacija resna, vsekakor pa je nujna, če naj se te družbe revitalizirajo — njihovo reevropeizacijo.

Torej njihovo reintegracijo v evropski duhovni krog. Skratka obnovo «Srednje Evrope» kot posebne duhovne skupnosti. Vezi, ki so nastale v stoletjih skupne civilizacijske usode in ki nikakor tudi v obdobju blokove konfrontacije niso nikoli docela odmrle, bodo znova zaživele. Pri tem verjamem, da morejo prav politične sile evropske levice in komunistične partije v svojem bistvu «evropske» odigrati izjemno pomembno vlogo.

Reevropeizacijo «Srednje Evrope» pa bi bilo skrajno tvegano poiskovati urediti s prizadevanji za spremembo srednjeevropskih mednarodno-političnih realitet ali celo s poskusi spreminjati državne meje. To bi srednjo Evropo kot duhovno skupnost dokončno okrnilo in razbilo. Obeti obnove «Srednje Evrope» so torej v sicer nujnih procesih demokratizacije vzhodnih dežel, v odpravljanju blokove uokvirjenosti ter v preseiganju mejnih pregraj; pretnje in tveganja pa v pričakovanju

prevratov ali celo sprememb obstoječih državnih meja. Stvarna revitalizacija fenomena «Srednje Evrope» je torej v dobri meri v razvoju najrazličnejših oblik sodelovanja v tem prostoru, tudi takšnih, ali morda celo predvsem takšnih, kot je delovna skupnost Alpe Adrija.

Ker o problemih «Srednje Evrope» razpravljamo prav v Trstu, ki je nekoč bil svojevrstno kozmopolitsko, predvsem pa srednjeevropsko središče in v katerem žive deli slovenskega naroda, naj svojim razmišljanjem dodam še naslednjo ugotovitev. Stoletja nastajajočo duhovno povezanost «Srednje Evrope» je pretrgal ne kot nekateri menijo nasilen poseg z vzhoda. Razdrla jo je predvsem nacionalistična agresivnost, razdrlo jo je ogrožanje in nepriznavanje narodnostne, kulturne in celo jezikovne identitete vrste v tem prostoru živčnih malih narodov; tistih, katerih obstoj je tako zlahka ogrožen. Razdrlo jo je težnja po poenotenju, konkretno težnje po ponemčenju, madžarizaciji, itd... — skratka težnje po odpravi prav srednjeevropskih posebnosti in pestrosti.

Fenomen «Srednje Evrope» pa pestrost in posebnosti prav predpostavlja! «Srednja Evropa» je bila negacija poenotenja in se lahko le kot taka obnavlja. Zato lahko rečem, da je tudi srednjeevropske Trsta prav v njegovi pestrosti. Je v njegovi živci simbiozi italijanstva s srednjeevropskim zaledjem, ki ga še posebej posebljajo tržaški Slovenci.

Ernest Petrič

KROŽEK ZA DRUŽBENE IN POLITIČNE VEDE «CHE GUEVARA»

prireja

V SREDO 30. MARCA
OB 18. URI

v dvorani na ul. Madonnina 19

javno debato z naslovom:

IDEJA O MESTU KULTURA SOŽITJA SOOČANJE MNENJ

sodelujejo:

PAVEL FONDA
psihoanalitik

PAVLE MERKU
skladatelj

STELIO SPADARO
profesor italijanščine

LORENZO TOMATIS
direktor Mednarodnega centra
za raziskovanje rakastih obolenj
v Lionu

Akcija za spominsko ureditev openskega strelišča

Že smo poročali o akciji, ki so jo sprožile organizacije, društva in ustanove, ki so poimenovane po Pinku Tomažiču in tovariših, da bi dokončno preuredili področje openskega strelišča in ga posvetili spominu tam padlih junakov. Openska sekcija VZPI-ANPI je v ta namen v prvi polovici februarja zbrala kar 3802 podpisov. Predstavniki openske sekcije so dne 20.2.1988 izročili Vladnemu komisarju za Deželo Furlanijo Julijsko krajino dr. Eustachiu de Felice tekst peticije in zbrane podpise. V spremnem pismu, ki ga je pripravil Koordinacijski odbor (sestavljajo ga Pokrajinski odbori VZPI-ANPI, A.N.P.I.A., A.N.E.D. iz Trsta, Knjižnica «P. Tomažič in tovariši» Slovenskega kulturne ga društva Tabor, Krožek za politične in socialne vede «P. Tomažič» iz Trsta, Državna šola s slovenskim učnim jezikom «Pinko Tomažič» iz Trebč, sekcija KPI «P. Tomažič» iz Trsta ter Tržaški partizanski pevski zbor in Mladinska skupina «Pinko Tomažič»), je med drugim zapisano: «Že leta si podpisane organizacije prizadevajo za spominsko ureditev openskega strelišča, kraja, kjer so nacifašisti ustrelili nad 100 talcev, partizanov in protifašistov, Italijanov, Slovencev in Hrvatov».

Kljub nešteti prizadevanjem in posegu bivšega predsednika republike Sandra Pertinija, se odgovorne oblasti niso zavzele za rešitev problema.

Zato je sekcija VZPI-ANPI, obžalujoč, da v 40. letih republiške Ustave nihče ni sprejel nikakršnih ukrepov za ureditev upravičenih pričakovanih prebivalstva, bila pobudnik zbiranja podpisov v podporo zahtevi, da se država odreče lastništvu openskega strelišča in da se mučeniški kraj dostojno spomniško uredi v znak spoštovanja padlih za svobodo in v duhu vrednot Odporništvu, na katerih temelji republiška ustava».

Pismo so v vednost odposlali še predsedniku republike Francescu Cossigi, ministrskemu predsedniku Gorii, obrambnemu ministru Zanoneju, predsedniku A.N.P.I. Boldriniju, glavnemu štabu italijanske vojske, vojaški upravi za severno-vzhodno področje, predsedniku Dežele FJK Biasuttiju, predsedniku Deželnega sveta Solimbergu, predsedniku Tžaške pokrajine Locchiju, tržaškemu županu Staffieriju in drugim osebam in ustanovam.

Akcija pa se bo nadaljevala v **nedeljo 10. aprila ob 15. uri**, ko bo na openskem strelišču slovesnost v počastitev spomina 71. talcev. Pobudniki slavja so

pokrajinski odbori VZPI-ANPI, A.N.P.I.A., A.N.E.D. in openska sekcija VZPI-ANPI.

Predviden je skupen nastop vseh moških pevskih zborov s tržaškega, ki bodo skupaj zapeli tri borbene pesmi. Dirigiral jih bo Oskar Kjuder. Slavnost bo

priložnost, da še enkrat množično in demokratsko podpremo akcijo prej omenjenega Koordinacijskega odbora, da bi končno dostojno uredili ta kraj, kjer je toliko mučeničnikov darovalo svoje življenje za ideale svobode in pravičnosti.

Občni zbor KD Vesna

V Križu je bil pred kratkim izredni občni zbor domačega kulturnega društva Vesna. Izredno skupščino je sklical društveni odbor, ki se je med lansko delovno sezono znašel le s štirimi člani, ki očitno niso zmogli zagotoviti niti minimalne kulturne dejavnosti, tako da je vse društveno delovanje slonelo le na moškemu in ženskemu pevskega zboru. Izrednega občnega zbora v mali dvorani Doma Alberta Sirka se je udeležilo res veliko število članov in vaščanov, kar vsekakor dokazuje, da je društvo v vasi priljubljeno in da vaščanom ni vseeno, ali deluje ali pa ne.

Uvodno in edino poročilo je prebrala predsednica Ilde Košuta, ki je utemeljila razloge, ki so privedli do odstopa odbora in ki so privedli društvo v hudo krizo. Poročilo je sledila res bogata in polemična razprava, ki je odkrila nekatere temeljne vzroke društvene krize in kritično ocenila delovanje v Sirkovem domu, ki ga od leta 1981 skupno upravljata KD Vesna in ŠD Mladina. Razveseljivo je dejstvo, da so se v

razpravi oglasili člani Mladinskega krožka, ki se je pred nekaj meseci odcepil od matičnega kulturnega društva.

Mladi so na občnem zboru povedali zakaj so pravzaprav zapustili društvo, poudarili kritike na račun odbora, a istočasno pokazali razpoložljivost za dialog in za sodelovanje.

Po posegu predsednika Zveze slovenskih kulturnih društev Aceta Mermolje, ki je zelo dobro nakazal nekatere smernice za bodoče delovanje in iznesel predloge za izhod iz krize, je predsednik nadzornega odbora Viktor Bogatec predlagal ustanovitev posebnega koordinacijskega odbora, ki bi v pričakovanju razjasnitve vodil društvo. Njegov predlog so člani soglasno sprejeli. V koordinacijskem odboru so dosedanji društveni odborniki, člani nadzornega odbora in voditelji Mladinskega krožka. Torej starejše in mlade generacije, ki so si že zavihale rokave, da bo kulturno društvo Vesna v kratkem spet vsestransko oživelo.

Darovi in prispevki

Ob poravnavi naročnine so v sklad Dela prispevali tovariši: Slavo Čuk iz Banov 4.000 lir, Evgen Kovačič iz Banov 5.000 lir, Marija Križmančič iz Banov 4.000 lir, Stana Dan iz Banov 14.000 lir, Tončka Vidau iz Banov 4.000 lir, Silvo Križmančič iz Banov 4.000 lir, Alojz Pavlina iz Prečnika 3.000 lir, Cvetko Adamič iz Prečnika 4.000 lir, Ludvik Mokole iz Prečnika 9.000 lir, Alojz «Zvonko» Markovič iz Sosljana 10.000 lir, Mirko Colja iz Devina 9.000 lir, Boris Sirk iz Križa 4.000 lir, Angel Košuta iz Križa 4.000 lir, Mimi Slavec iz Doline 9.000 lir, Justi Žerjal iz Doline 4.000 lir, Anton Šavron iz Doline 14.000 lir, Klavdij Ota iz Boljunca 9.000

lir, Lucijan Terčon iz Nabrežine 9.000 lir, Miran Maver iz Boljunca 4.000 lir, Karlo Prašelj iz Boljunca 4.000 lir, Josip Lovriha iz Doline 233 5.000 lir, Berto Čuk iz Trebč 4.000 lir in Bertot Vandana iz Nabrežine 4.000 lir.

Ob 5. obletnici smrti žene Pavle Malalan daruje Stano Ključar 30.000 lir za sklad Dela.

Ob 62. obletnici poroke daruje Ivan Štrajn 16.000 lir za sklad Dela.

V spomin na Alojzija Badaliča, umrlega v taborišču, daruje sestra Ivanka 20.000 lir za sklad Dela.

Ob smrti none Viktorije prispevata Gizela in Berto 25.000 lir za sklad Dela in 25.000 lir za sekcijo KPI «Zorko Kralj» iz Trebč.